

AURELIA BOLDEA (1851-1920), FIICA LUI GEORGE BARIȚIU, ILUSTRĂ REPREZENTANTĂ A FEMINISMULUI ROMÂNESC DIN TURDA ȘI TRANSILVANIA

Răzvan Mihai NEAGU*

Aurelia Boldea (1851–1920), Daughter of George Barițiu, an Illustrated Representative of Romanian Feminism from Turda and Transylvania

Abstract. *The purpose of this study is to bring to light an unknown personality of the history of Turda: Aurelia Boldea, the daughter of the great man of culture, George Barițiu. Unfortunately, her life and activity have been completely ignored by historians. Her name is mentioned in various historiographical works, because she is the daughter of the founder of the Romanian press in Transylvania. However, no details about her life and activity are presented. We propose to present, within the limits of the data we had at our disposal, the contribution of Aurelia Boldea to the history of Turda (and beyond), as one of the illustrious representatives of Romanian feminism in Transylvania.*

Keywords: *feminism, Turda, charitable activity, Romanian Women's Reading Society from Turda, Romanian National Movement from Transylvania.*

Cuvinte-cheie: *feminism, Turda, activitate caritabilă, Societatea de lectură a femeilor române din Turda, Mișcarea națională a românilor din Transilvania.*

Scopul primordial al acestui studiu este să aducă la lumină o personalitate necunoscută a orașului Turda, Aurelia Boldea, fiica marelui om de cultură George Barițiu. Din păcate, viața și activitatea sa au fost complet ignorate de specialiști. Numele său este menționat în diverse lucrări, doar prin prisma faptului că ea a fost fiica întemeietorului presei românești din Transilvania. Cu toate acestea nu se prezintă niciun fel de detaliu despre viața și activitatea sa. Ne propunem să analizăm, în limita datelor pe care le-am avut la dispoziție, contribuția Aureliei Boldea la istoria orașului Turda (și nu numai), ea fiind una dintre ilustrele reprezentante ale feminismului românesc din Transilvania.

Preliminarii. Originea și cele două căsătorii

Aurelia Barițiu s-a născut în 12/24 ianuarie 1851, ca fiica marelui publicist, istoric și politician român din Transilvania George Barițiu (1812-1893), întemeietorul presei românești din interiorul arcului carpatic, și a soției sale, Maria Velisar¹. Cuplul a avut nouă copii, dintre care doar cinci au atins maturitatea: Aurelia (a trăit între martie-mai 1843), Maria (1844-1846), Victoria (născută în 1846), George (născut în 1847, a trăit doar două zile), Ieronim (născut în 1849), Aurelia (subiectul investigației noastre), Cornelia

---

* Colegiul Tehnic Turda, România; e-mail: neagumihai20@yahoo.com.

¹ Ionescu 2017, p. 35.

(născută în 1852, a murit prematur), Octavia (născută în 1854) și Maria (născută în 1855).

Despre educația Aureliei Barițiu cunoaștem faptul că ea a fost înscrisă de familie la Institutul francez de fete a lui Henriette Vautier din Brașov, așa cum rezultă din două scrisori, pe care George Barițiu le-a trimis cumnatului său, Iancu Velisar, ambele din Viena, în 2 ianuarie 1864, respectiv, în 2 martie 1865². La un moment dat, mama Aureliei nu a mai fost de acord ca fiica sa să frecventeze acest pension particular pentru fete, iar la 4 martie 1865, George Barițiu îi scria din Viena aceluiași despre acest fapt:

„Într-aceea să aflați că Aurelia de la 1 apr[ilie] va înceta cu totul de a mai îmbla la madama Vautier, cu atât mai vârtos că mumă-sa și astăzi a pretins aceasta, zicând că se face cheltuială prea mare și că după ce a trecut de 14 ani, nu mai vrea să o mai lase. Deci dacă noi n-am sosi pe 1 apr[ilie], atunci vom îngriji ca să plătim m[a]d[a]mei V[autier] cu omenie bună, și să-i mulțămim pentru câtă osteneală a pus până acum. Într-aceea Aurelia să se silească din puteri a mai face naintări la lucru și la muzică. Acest pas trebuie să-l facem pentru pacea casei”³.

Precizăm faptul că Institutul francez de fete a lui Henriette Vautier din Brașov a fost una dintre cele mai importante școli din acest oraș pentru instruirea fetelor. Această instituție de învățământ a funcționat între anii 1854 și 1899⁴. Materiile erau predate de profesori specialiști: religie (în funcție de confesiunea fiecărei fete), limba franceză, muzică, limba germană, limba română, limba maghiară, matematică, caligrafie, desen, geografie, istoria universală, istoria naturală și croitorie⁵. În cadrul instituției de învățământ se organizau spectacole cu scenete, dans, muzică, recitări de poezii și dramatizări, interpretate de eleve. În această școală, Aurelia Barițiu a avut ocazia să dobândească o temeinică pregătire, care îi va fi utilă în activitatea de mai târziu.

Aurelia a avut o primă căsnicie cu avocatul Alexandru Claudiu Vlad (1853-1878), secretar la magistratura orașului Orăștie. Cununia perechii a avut loc în 26 septembrie 1871 în capela ortodoxă din Brașov-Cetate, iar cei doi au locuit la Orăștie. Din păcate, la doar 25 de ani, soțul Aureliei, avocatul Vlad, moare în anul 1878, din cauza unei apendicite⁶. Cuplul a avut trei copii:

---

² Pascu *et alii* 1987, p. 146, 153.

³ *Ibidem*, p. 154.

⁴ Popa 1971, p. 704.

⁵ *Ibidem*, p. 711.

⁶ Orga 2018, p. 17.

Victoria, căsătorită cu colonelul Dumitru Florian, viitorul avocat Aurel Vlad⁷ și viitorul general Alexandru Vlad⁸.

După moartea soțului, Aurelia s-a confruntat cu numeroase probleme. Din corespondența lui George Barițiu aflăm că fiica sa, Aurelia, nu a fost scutită de greutățile vieții. Astfel, dintr-o scrisoare a marelui cărturar adresată din Sibiu, la 13 septembrie 1887, Victoriei Iuga (sora Aureliei), aflăm că în acel an un incendiu a distrus o parte a casei din Orăștie, arzând toate hainele de iarnă, și că celelalte camere, în care se locuia efectiv, au fost salvate cu ajutorul vecinilor⁹. Problemele Aureliei Boldea au fost inclusiv de natură financiară, fiind cauzate de costul întreținerii celor trei copii. Tatăl său, George Barițiu, se confesa într-o scrisoare trimisă din Sibiu, la 15 decembrie 1889, Victoriei Iuga: „De atunci eu i-am dat la 5000 ajutoriu, că i-am plătit și datoriile bărbatu-său, și iată că i-am adaos și la restăurarea caselor arse preste 1000 fl.”¹⁰.

Al doilea soț al Aureliei a fost căpitanul George Boldea (1845-1909), care a avut o frumoasă carieră militară în cadrul Armatei Cezaro-Crăiești, fiind încadrat în Regimentul 64 Infanterie cu garnizoana în Orăștie (în cadrul căruia predominau militarii de origine română). În anul 1887, el a fost avansat la gradul de căpitan (clasa a II-a)¹¹. Ulterior, a survenit o nouă avansare, la gradul de căpitan (clasa I), începând cu data de 1 ianuarie 1889¹². Din anul 1893, el a ieșit la pensie¹³.

Pentru a se putea căsători cu Aurelia, căpitanul George Boldea a solicitat binecuvântarea tatălui acesteia, George Barițiu, care, la 19 august 1886, îi scria din Sibiu Victoriei Iuga:

---

⁷ Aurel Vlad (1875-1953), născut la Turdaș (azi în jud. Hunedoara), avocat (bursier al Fundației „Gojdu”, doctor în drept al Universității Regale Maghiare din Budapesta), om politic, reprezentant al Partidului Național Român din Transilvania, iar apoi al Partidului Național Țărănesc, deputat în Dieta Ungariei (1903-1910), militant pentru unirea Transilvaniei cu România, membru al Consiliului Național Român Central, participant la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, unde s-a votat unirea Transilvaniei cu România, membru al Consiliului Dirigent în 1919-1920 (șef al resortului Afaceri Interne și al Finanțelor), deputat în Parlamentul României, apropiat al lui Iuliu Maniu, ministrul Cultelor și Artelor în 1928-1929 și al Industriei și Comerțului în 1929-1930, victimă a regimului totalitar comunist, arestat și încarcerat la 5/6 mai 1950 în închisoarea din Sighetu Marmației, unde a decedat (Ora 2018, *passim*).

⁸ Generalul Alexandru Vlad (1876-1941), născut la Brașov, militar de carieră, militant pentru unirea Transilvaniei cu România, comandant suprem al Gărzilor Naționale Române, numit de Consiliul Național Român Central (atunci avea gradul de maior), participă la momentul 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia și este cel care se ocupă de siguranța și de securitatea adunării, primar al orașului Arad în timpul regimului de autoritate mornarhică al Regelui Carol al II-lea (1938-1940) (Unc, Deac 1979, *passim*; Ursu, Roșu 2019, p. 113-114).

⁹ Pascu *et alii* 1987, p. 216.

¹⁰ *Ibidem*, p. 243.

¹¹ *Familia*, 26 aprilie/8 mai 1887, p. 203.

¹² *Familia*, 18/31 decembrie 1888, p. 599.

¹³ *Familia*, 16/28 mai 1893, p. 239.

„Oficialul Boldea fu la mine, unde stete două oare și se arată din nou decis, ca și înainte cu trei ani aici în Sibii, a lua în căsătorie pe sora voastră, îndată ce va fi înaintat căpitan. Tot așa s-a declarat și cătră colonelul comandante al regimentului [...]”¹⁴.

Interesant este faptul că militarul i-a făcut curte văduvei Aurelia timp de 10 ani. Situația era cunoscută și de George Barițiu. Marele om de cultură, tatăl Aureliei, se adresa din nou despre problema căsătoriei fetei sale cu militarul George Boldea, într-o epistolă, către fiica sa Victoria Iuga, în 14/26 aprilie 1893:

„Acum, doară, se va alege și cu Aurelia, căci căpitanul Boldea în fine fu pensionat, și acum își așteaptă numai permisiunea de a se putea cununa, ceea ce se va mai amâna până la toamnă. Dânsul a fost la mine în săptămâna trecută și mi-a cerut din nou binecuvântarea. I-am dat, cu observațiunea că sunt aproape 10 ani de când i-o dedesem. Omul este astăzi de 48 de ani, sănătos deplin, încât ar mai putea servi prea bine 10 ani”¹⁵.

Despre distinsa doamnă Aurelia Boldea, aflăm din presa epocii faptul că a făcut parte din Reuniunea femeilor române din comitatul Hunedoara, iar, între anii 1892 și 1894, a îndeplinit funcția de vicepreședintă, secondând-o pe Ecaterina Drăghici¹⁶.

În condiții care nouă nu ne sunt cunoscute, familia Boldea ajunge la Turda, iar fostul militar devine casierul Băncii „Arieșana”, cea mai importantă instituție românească de credit din orașul de pe Arieș. George Boldea a ocupat respectiva funcție între anii 1895 și 1906¹⁷, aducându-și partea sa de contribuție la buna funcționare a instituției bancare. Cel mai probabil, stabilirea Aureliei Boldea în Turda are legătură cu numirea soțului ei în funcția de casier al Băncii „Arieșana”.

Aurelia Boldea, președinta Societății de lectură a femeilor române din Turda (1900-1906)

Aurelia Boldea a locuit la Turda, împreună cu soțul ei, căpitanul George Boldea, între anii 1895 și 1906¹⁸, aducându-și o importantă contribuție la propășirea materială și morală a românilor din acest important oraș al Transilvaniei. Ajungând în urbea de pe Arieș, Aurelia Boldea s-a integrat perfect în societatea românească locală, remarcându-se ca una dintre reprezentantele de seamă ale doamnelor turdene. Ea s-a apropiat de Societatea de lectură a femeilor române din Turda (Reuniunea femeilor române din Turda), în contextul în care Emilia Rațiu, cea care condusesese respectiva asociație mult timp, a fost nevoită să-și urmeze soțul (dr. Ioan Rațiu) la Sibiu,

---

¹⁴ Pascu *et alii* 1987, p. 193-194.

¹⁵ *Ibidem*, p. 262.

¹⁶ *Reuniunea* 1912, p. 12.

¹⁷ *Compas românesc* 1895, p. 6; *Gazeta Transilvaniei*, 1/14 septembrie 1906, p. 7.

¹⁸ *Calendarul poporului* 1906, p. 32.

din cauza violențelor din timpul mișcării memorandiste. Astfel, în cadrul Adunării generale a Reuniunii femeilor române din Turda, care a avut loc în 18 ianuarie 1896, sub președinția Mariei Vlăduțiu, Aurelia Boldea este aleasă în funcția de casieră a acestei asociații¹⁹.

Pe toată durata vieții sale, Aurelia Boldea a contribuit cu sume de bani pentru diverse cauze caritabile, culturale sau naționale. Astfel, în anul 1897, ea donează cinci florini Reuniunii femeilor române din Sibiu, care a organizat o expoziție de obiecte etnografice²⁰.

În cadrul Adunării generale a Reuniunii femeilor române din Turda desfășurată în 19 august 1899, Aurelia Boldea, în calitate de casieră, a raportat despre starea financiară a asociației și a arătat un spor față de situația anterioară (nu se precizează cât). Ea este realeasă în aceeași funcție, sub președinția Mariei Vlăduțiu²¹. În același an, cu ocazia seratei muzical-literare organizată de Societatea „Petru Maior” la Budapesta, Aurelia Boldea donează doi florini, alături de Banca „Arieșana” (care a contribuit cu aceeași sumă), Ioan Mesaroșiu (un florin) și Alexandru Gaia (un florin)²². Interesul doamnei Boldea pentru societatea tinerilor studiosi români din capitala Ungariei poate fi explicat prin faptul că fiul ei, Aurel Vlad, a fost membru în această asociație, pe perioada studiilor budapestane.

Un moment-cheie al vieții Aureliei Boldea a avut loc în 25 noiembrie 1900, când a fost aleasă președintă a Reuniunii femeilor române din Turda, în cadrul Adunării generale condusă de Maria Vlăduțiu. Din citirea raportului, aflăm că societatea dispunea de 259 de coroane și 8 fileri, iar în bibliotecă erau 404 de volume. Se alege o nouă echipă de conducere: Aurelia Boldea (președintă), Ana Cigăreanu (vicepreședintă), Victor Bugnar (secretar), Aurelia Petricaș (casieră), Ana Codarcea (controloare) și Nina Gaia (bibliotecară). Membre în comitet erau: Lucia Bologna, Olimpia Moldovan, Maria Urcan, Eugenia Paulina Mesaroșiu, Nina Codarcea și Elena Rogozan, iar membre suplente Maria Vlăduțiu, Cornelia Rus, Marița Ciuta, Nina Csányi și Mărioara Chiorean. Tot în cadrul acestei adunări se votează alocarea sumei de 100 de coroane pentru cumpărarea de cărți²³.

Aurelia Boldea a conferit asociației feminine turdene un dinamism aparte și o implicare socială vizibilă, mai ales prin diferitele opere caritabile, pe care le-a coordonat și pus în practică. Ea a reușit să coaguleze un grup din care făceau parte doamnele din Turda, soții sau fiice ale membrilor elitei intelectuale românești, care au secondat-o și ajutat-o în activitate.

---

¹⁹ *Tribuna*, 12/24 ianuarie 1896, p. 31.

²⁰ *Telegraful român*, 31 mai/12 iunie 1897, p. 239.

²¹ *Familia*, 22 august/3 septembrie 1899, p. 407-408.

²² *Telegraful român*, 6/18 iulie 1899, p. 287.

²³ *Familia*, 26 noiembrie/9 decembrie 1900, p. 575; *Tribuna*, 19 noiembrie/2 decembrie 1900, p. 890.

Aflată la Turda, Aurelia Boldea a ținut mereu legătura cu copiii săi, care nu erau lângă ea, fiindu-le aproape în multe momente deosebite. Astfel, în 1901, alături de soțul său și de ceilalți doi copii (Victoria și Alexandru), Aurelia Boldea l-a întâmpinat în gara din Orăștie pe fiul său, Aurel Vlad, care fusese numit directorul Băncii „Ardeleana”²⁴.

La 2 august 1902, a avut loc Adunarea generală a Reuniunii femeilor române din Turda, sub președinția Aureliei Boldea. Din raportul citit de casiera Aurelia Patricăș, se constată că reuniunea avea 218 coroane, iar din raportul bibliotecarei Nina Gaia rezultă că în bibliotecă existau 365 de volume. S-a luat la cunoștință faptul că puține femei vin să citească, deși taxa anuală pentru utilizarea bibliotecii era de una mică, de doar un florin²⁵. La această adunare au participat protopopii celor două confesiuni românești: Iovian Mureșan (ortodox) și Artemiu Codarcea (greco-catolic). Aurelia Boldea a ținut un discurs în care și-a exprimat părerea de rău pentru moartea Anei Petricăș, iar în locul ei în comitetul de conducere a intrat preoteasa Lucreția Mureșan (soția protopopului ortodox), iar pe un alt loc vacant a venit Ecaterina Pătăceanu. La această adunare s-a decis organizarea unei expoziții de industrie casnică și port țărănesc, iar protopopul greco-catolic, Artemiu Codarcea, care era și director al Despărțământului Turda al asociațiunii ASTRA, anunță că va da un premiu de 10 coroane celei care va prezenta cel mai frumos obiect de industrie casnică. Ambii protopopi promit tot sprijinul pentru reușita expoziției. Aurelia Boldea a avut o bună colaborare cu cele două protopopiate românești din Turda, fapt sesizabil și ulterior. După finalizarea lucrărilor adunării amintite mai sus, în seara aceleiași zile, are loc petrecerea tinerimii române din Turda, unde au vorbit (în pauze) avocații Valer Moldovan, Eugen Pătăceanu și George Pătăceanu. La acest din urmă eveniment, prezența a fost una destul de modestă, dar s-a reușit colectarea unei sume de bani destinată Fondului bibliotecilor populare. Printre donatori s-au numărat: protopopul Iovian Mureșan (o coroană), avocații Iuliu Popescu (patru coroane) și Eugen Pătăceanu (patru coroane), soțul Aureliei Boldea, colonelul George Boldea (o coroană) și medicul Grigore Săndeanu (două coroane). A doua zi (3 august 1902) s-a organizat o excursie la Indol (azi Deleni, jud. Cluj), unde s-a desfășurat adunarea generală a Despărțământului Turda al asociațiunii ASTRA²⁶.

Printr-o telegramă semnată de Aurelia Boldea (ca președintă) și Victor Bugner (ca secretar), Reuniunea femeilor române din Turda își exprima condoleanțele la moartea marelui om politic român dr. Ioan Rațiu (decedat în

---

²⁴ *Bunul econom*, 19 octombrie/2 noiembrie 1901, p. 5.

²⁵ *Familia*, 4/17 august 1902, p. 372. În cercetările efectuate de noi, nu am găsit și în altă sursă informația privitoare la această taxă. Este foarte posibil ca ea să fi fost în quantum de un filer, având în vedere reforma monetară din Austro-Ungaria (1892), care a scos din circulație florinul, moneda oficială devenind coroana, cu subdiviziunea filer.

²⁶ *Tribuna*, 27 iulie/9 august 1902, p. 542.

4 decembrie 1902, la Sibiu)²⁷. După un an, în 14 noiembrie 1903, alături de elita intelectuală a orașului, Aurelia Boldea a participat la înmormântarea protopopului greco-catolic de Turda, Artemiu Codarcea, oficiată de protopopii Nicolae Solomon de la Luduș, Ioan Hațiegan de la Cojocna și Elie Dăianu de la Cluj²⁸.

Anul 1904 se remarcă prin numeroasele activități cu un impact social major la nivelul orașului Turda, dar nu numai, pe care le-a desfășurat Aurelia Boldea. Un prim astfel de eveniment a fost o serată literară și muzicală, care a avut loc în 14 februarie 1904, la Hotelul „Europa”. Acțiunea s-a desfășurat sub patronajul Reuniunii femeilor române din Turda, iar pentru reușita sa au fost create două comitete, unul cuprinzând doamne, iar celălalt domni. Din comitetul de doamne au făcut parte: Aurelia Boldea (președintă), Ana Cigăreanu (vicepreședintă), Augusta Moldovan (casieră), Victor Bugner (secretar) și Lucreția Mureșan (controloare). Din comitetul de domni au făcut parte: avocatul Iuliu Popescu (președinte), avocatul Valer Moldovan (vicepreședinte), Ionel Mesaroșiu (vicepreședinte) și George Pătăceanu (secretar). Programul a început cu două romanțe *E greu să uiți* (de Oscar Spirescu) și *Consolarea* (de Charles Decker) cântate de domnișoara Idușca Mesaroșiu, acompaniată la pian de domnișoara Eugenia Mesaroșiu. Doamna Augusta Moldovan a recitat poezia *La icoană* de Alexandru Vlahuță. A urmat *Vals brilliant* (Julius Schulhoff) cântat la pian de Eugenia Mesaroșiu. Doamna Ecaterina Pătăceanu a recitat poezia *Ideal* de George Coșbuc. În continuare, doamna Olimpia Moldovan a cântat romanțele *Ce vrei* (de Iosif Paschill) și *Nu pot uita* (de A. Giulian), fiind acompaniată la pian tot de Eugenia Mesaroșiu. La finalul programului, studentul jurist Augustin Rațiu a interpretat monologul *Niță Paingin* de Coriolan Brediceanu, apoi i-a invitat pe cei prezenți la balul universitarilor din Cluj, care s-a desfășurat în 18 februarie 1904. După acest ultim moment, a debutat petrecerea, ce a început cu o horă, cei prezenți petrecând până la ora 6 dimineața. Presa vremii subliniază prezența a 15 universitari români din Cluj și a câtorva ofițeri, care au fost oaspeții preotului Nicolae Portos Rațiu. În pauză au ținut discursuri ocazionale avocații Iuliu Popescu, Aurel Vlad (fiul Aureliei Boldea și deputat dietal), Valer Moldovan, Eugen Pătăceanu, George Pătăceanu, precum și Romul Veliciu (președintele balului universitarilor români din Cluj). Evenimentul a fost perceput de presa epocii ca un succes moral și material al Reuniunii femeilor române din Turda condusă de Aurelia Boldea. În cadrul acțiunii, s-au colectat 412 coroane și 20 de fileri, iar după plata cheltuielilor au rămas 144 de coroane, care au fost depuse în fondul asociației feministe turdene. Printre donatori s-au aflat: Aurel Vlad (28 de coroane), Iuliu Popescu (14 coroane), Aurelia Boldea (10 coroane), George Popescu (opt coroane), Iovian Mureșan,

---

²⁷ *Tribuna*, 30 noiembrie/13 decembrie 1902, p. 877.

²⁸ *Gazeta Transilvaniei*, 11/24 noiembrie 1903, p. 3.

Eugen Pătăceanu, George Boldea și Valer Moldovan (fiecare câte șase coroane), Iuliu Cezar Vlăduțiu și Nicolae Portos Rațiu (fiecare o coroană)²⁹.

În plan personal, Aurelia Boldea și-a omagiat mereu ilustrul tată, căruia i-a conservat și promovat memoria. Astfel, la 6 mai 1904 a fost sfințit monumentul funerar a lui George Barițiu la Sibiu de către protopopul greco-catolic Nicolae Togan. În cadrul manifestării, răspunsurile la slujba religioasă au fost asigurate de corul condus de preotul ortodox Dimitrie Cunțan, iar preotul ortodox din Ocna Sibiului, Isaia Popa, a interpretat pricesne. Printre participanții la eveniment s-au numărat mitropolitul ortodox Ioan Mețianu, arhimandritul Ilarion Pușcariu (vicarul Mitropoliei Sibiului), protosinghelul Eusebiu Roșca, profesorul Petru Șpan, fostul inspector școlar Iuliu Bardossy, avocatul și memorandistul Rubin Patiția, compozitorul și folcloristul Tiberiu Brediceanu, avocatul Iuliu Popescu și asesorul consistorial Nicolae Ivan. Din partea familiei, au fost de față fiicele ilustrului dispărut, Aurelia Boldea și Maria Bontescu, Aurel Vlad (nepotul lui Barițiu), iar din partea Academiei Române au fost delegați Grigore Tocilescu și Atanasie Marienescu. Din partea ASTRA au participat Iosif Sterca-Șuluțiu, Partenie Cosma, Cornel Diaconovici și Octavian Rusu³⁰.

Se remarcă faptul că pe toată durata activității sale, Aurelia Boldea a sprijinit tineretul român. O altă dovadă în acest sens a fost gestul său de a dona patru coroane, cu ocazia unei „producțiuni muzical-teatrală” a tinerimii române din Deva, care a avut loc în 12 iunie 1904³¹.

Una dintre cele mai remarcabile acțiuni caritabile pe care le-a coordonat Aurelia Boldea, în timpul mandatului său la conducerea Reuniunii femeilor române din Turda, a avut loc la 19 decembrie 1904, fiind intitulată „Crăciunul copiilor săraci”. Astfel, doamnele turdene, alături de elita intelectuală a orașului au organizat câte o serbare pentru copiii săraci de la Școala confesională greco-catolică și, respectiv, de la Școala confesională ortodoxă din Turda. În acest scop, reuniunea femeilor a donat suma de 100 coroane, iar din alte donații s-au mai adunat încă pe atât. Din acești bani s-au cumpărat și confecționat haine pentru elevii fără posibilități financiare. Prima acțiune a avut loc la Școala confesională greco-catolică (din Turda Veche), acolo unde președinte al Eforiei școlare era avocatul Eugen Pătăceanu, care, în discursul ținut cu această ocazie, a mulțumit doamnelor și donatorilor pentru generozitate. A urmat răspunsul Aureliei Boldea, iar apoi elevii coordonați de învățătorul Simion Poruțiu³² au susținut un mic program artistic, după care a

---

²⁹ *Foaia poporului*, 25 ianuarie/7 februarie 1904, p. 57; *Gazeta Transilvaniei*, 3/16 aprilie 1904, p. 6; *Răvașul*, 5 martie 1904, p. 40.

³⁰ *Libertatea*, 1/14 mai 1904, p. 2; *Telegraful român*, 27 aprilie/10 mai 1904, p. 178.

³¹ *Gazeta Transilvaniei*, 6/19 iulie 1904, p. 3.

³² Simion Poruțiu (1867-1932), născut la Ceanu Mic (azi în jud. Cluj), absolvent al Preparandiei din Blaj, unde, în 1888, a obținut diploma de învățător. El și-a început activitatea la Școala confesională greco-catolică din Aiton (azi în jud. Cluj), continuând apoi la Hodac (azi în jud.

vorbit parohul greco-catolic de Turda Veche, Nicolae Portos Rațiu. La final s-au cântat colinde. La Școala confesională ortodoxă (inaugurată în același an), protopopul Iovian Mureșan și învățătorul Octavian Simtione³³ (cleric absolut) au organizat o serbare. Protopresbiterul tractului Turda a ținut un discurs de mulțumire, după care corul de copii dirijat de învățătorul amintit a cântat mai multe cântece. Aurelia Boldea le-a vorbit copiilor și celor prezenți despre cum să facă lucruri bune și frumoase, apoi a urmat un program de colinde. S-au distribuit haine, cizme, căciuli și năframe, iar copiii cei mai nevoiași au primit un set complet de haine pentru iarnă. La final, avocatul Valer Moldovan a reliefat semnificația morală a activității³⁴. Pentru reușita deplină a acestui eveniment, s-au făcut o serie de donații de către: Banca „Arieșana” (20 de coroane), Aurelia Boldea (10 coroane), protopopul Iovian Mureșan (cinci coroane), avocatul Valer Moldovan (cinci coroane), avocatul Iuliu Popescu (cinci coroane), văduva fostului protopop greco-catolic, Nina Codarcea (cinci coroane), avocatul Eugen Pătăceanu (cinci coroane), avocatul George Popescu (cinci coroane), parohul Nicolae Portos Rațiu (trei coroane), Maria Vlăduțiu (o coroană), învățătorul Octavian Simtione (două coroane) și învățătorul Simion Poruțiu (o coroană). Distinsele doamne Aurelia Boldea, Lucreția Mureșan și Maria Vlăduțiu au fost desemnate de Reuniunea femeilor române din Turda să se îngrijească de cumpărarea și confecționarea hainelor³⁵.

În anul 1906, alături de mulți alți români transilvăneni, Aurelia Boldea a participat la expoziția jubiliară de la București³⁶, eveniment care își propunea să aniverseze 40 de ani de la urcarea pe tronul României a Regelui Carol I, 25 de ani de la proclamarea regatului și 1800 de ani de la cucerirea Daciei de către împăratul roman Traian. Importanța expoziției a fost mult potențată de faptul că a fost gândită ca un eveniment general al românismului, provinciile care făceau parte (atunci) din alte state, având propriul lor pavilion (Basarabia, Bucovina și Transilvania). Inaugurarea expoziției a avut loc la 6 iunie 1906, în prezența regelui Carol I, a reginei Elisabeta, și a principelui moștenitor Ferdinand și a principesei Maria.

Mureș). Ajunge la Turda cu sprijinul marelui memorandist dr. Ioan Rațiu, fiind numit învățător la Școala confesională greco-catolică din Turda Veche, fondată de familia Rațiu. În 1898, a creat Reuniunea învățătorilor români din Turda, pe care a condus-o ca președinte. Ca reprezentant al acesteia, Simion Poruțiu a participat la 1 decembrie 1918, la Marea Adunarea Națională de la Alba Iulia, unde s-a votat unirea Transilvania cu România (Ursu, Roșu 2019, p. 300).

³³ Octavian Simtione (1881-1929), născut la Sibiu, urmează cursurile Seminarului Andreian și ale Institutului Pedagogic din Sibiu. În 1903 și 1904 a fost învățător la Răhău (azi în jud. Alba), apoi la Turda (1904-1905), Abrud-Sat (1905-1906) și Alba Iulia (1906-1907). Ulterior, optează pentru cariera de preot, păstorind în actualul județ Brașov. A slujit la Cernatu (1909-1911), iar apoi la Săcele. La 1 decembrie 1918, participă la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia (Ursu, Roșu 2019, p. 213).

³⁴ *Telegraful român*, 30 decembrie 1904/12 ianuarie 1905, p. 570.

³⁵ *Telegraful român*, 6/19 ianuarie 1905, p. 10.

³⁶ *Gazeta Transilvaniei*, 16/29 septembrie 1906, p. 204.

Aurelia Boldea după perioada petrecută la Turda

După o bogată activitate desfășurată la Turda, în anul 1906, familia Boldea a luat decizia de a se muta în comitatul Hunedoara, în localitatea Bobâlna (azi sat în com. Rapoltu Mare, jud. Hunedoara), în apropiere de Orăștie, unde deținea proprietăți³⁷. Distinsa doamnă a rămas aceeași persoană implicată social, aducându-și o prețioasă contribuție la ridicarea locuitorilor români din zona unde s-a stabilit. Ea a revenit în cadrul Reuniunii femeilor române din comitatul Hunedoara.

La 18 noiembrie 1906, a avut loc la Orăștie o consfătuire pentru crearea unui atelier de țesătorie, printre participante numărându-se și Aurelia Boldea³⁸.

Așa cum am arătat mai sus, încă din perioada turdeană, Aurelia Boldea a fost o susținătoare necondiționată a tineretului. La 18 februarie/3 martie 1907, tinerimea română din Orăștie a organizat un spectacol de teatru (de amatori) în favoarea Gimnaziului Inferior din Brad și a atelierului de țesătorie al Reuniunii femeilor române din comitatul Hunedoara. Piesa pusă în scenă a fost *D-ale carnavalului* de Ion Luca Caragiale, iar printre cei care au contribuit la reușita evenimentului a fost și Aurelia Boldea: „Diletanții exprimă mulțumită m. stimatei dne Boldea, care le-a ajutat mult prin participarea la câteva probe și la aranjarea cu gust a scenei”³⁹.

Anii 1907 și 1908 consemnează un moment important din viața Aureliei Boldea și a familiei sale. Aceasta și nora sa au demonstrat un puternic atașament față de valorile românismului, fiind susținătoarele și apărătoarele limbii române. Această atitudine a determinat riposta dură a autorităților maghiare ale vremii.

În vara anului 1907, Aurelia Boldea și nora sa, Ana Vlad (soția avocatului Aurel Vlad), au asistat la examenele finale ale Școlii din Bobâlna, iar copiii și învățătorul (Constantin Baiu) le-a întâmpinat în limba maghiară. Cele două doamne au fost nemulțumite că li s-a vorbit în maghiară, deși atât elevii, cât și învățătorul erau români, iar, pe de altă parte, școala era susținută de comunitatea românească. Cele două constată că elevii au serioase dificultăți în a se exprima în limba română. De asemenea, constată faptul că elevii folosesc în loc de termenul românesc român, termenul maghiar *ólah*⁴⁰. Distinsele doamne vorbesc în românește și chiar atrag atenția că ar fi fost bine să fie întâmpinate în limba română. Evenimentul nu a rămas fără urmări. Autoritățile locale, sesizate de notarul comunei și de învățătorul Baiu, află de

---

³⁷ Proprietatea din Bobâlna a fost cumpărată de la un nobil maghiar de Ana Iancu, mama soției lui Aurel Vlad, care a fost căsătorită cu preotul ortodox din Buciumi-Poeni, Ioan Iancu (Orga 2018, p. 183).

³⁸ *Tribuna*, 8/21 noiembrie 1906, p. 6.

³⁹ *Libertatea*, 24 februarie/9 martie 1907, p. 3.

⁴⁰ Orga 2018, p. 188.

cele petrecute, iar de aici informația ajunge în presa maghiară, care le acuză că au instigat contra limbii maghiare. Aurelia Boldea și nora sa sunt citate la Pretura din Geoagiu și amendate cu 100 de coroane pentru perturbarea liniștii la un examen public. La 5 octombrie 1907 au fost judecate contestațiile depuse de cele două doamne, dar verdictul judecătorului a fost unul defavorabil, astfel că au fost puse sub acuzare pentru instigare⁴¹.

Procesul celor două s-a judecat în 27 mai 1908 la Tribunalul din Deva. Aurelia Boldea a fost achitată, dar Ana Vlad a primit o condamnare de o lună de închisoare, amendă de 300 de coroane și plata cheltuielilor de judecată⁴². Avocatul Iustin Pop a fost cel care le-a apărat în instanță pe cele două doamne⁴³. Procesul Aureliei Boldea și al Anei Vlad a făcut valuri în presa din acea vreme și era cunoscut chiar și în România. Și marele istoric Nicolae Iorga era la curent cu speța, așa după cum rezultă dintr-o scrisoare a sa, adresată în 17 mai 1909 lui Toma Ionescu (chirurg, profesor universitar la Facultatea de Medicină din București, fratele marelui om politic, Take Ionescu). Iorga considera că cei care au intentat procesul celor două femei s-au umplut de rușine, considerând că astfel s-a dat o sălbatică lovitură națiunii române⁴⁴. Pe de altă parte, medicii români care trebuiau să participe la un congres internațional la Budapesta s-au declarat solidari cu cauza Anei Vlad, la fel procedând și confrății lor din Bucovina. Cazul a avut reverberații chiar și în Statele Unite ale Americii, iar o parte a presei maghiare i-a luat apărarea Anei Vlad⁴⁵. Respectiva speță a luat amploare, iar la cererea ministrului Justiției de la Budapesta, Günther Antal, Ana Vlad a fost grațiată⁴⁶. Prin atitudinea demnă în fața autorităților maghiare, Aurelia Boldea și Ana Vlad și-au demonstrat faptic puternicele sentimente naționale care le animau.

La 8 octombrie 1907, soții Aurelia și George Boldea au participat, la Arad, la cununia lui Victor Bontescu (avocat în Hațeg) cu Dora Vuia, nași fiind Aurel Vlad și Ileana Veliciu. Ceremonia a fost oficiată de protosinghelul Roman Ciorogariu, profesor și director al Institutului Teologic-Pedagogic din Arad (viitor episcop ortodox al Oradiei)⁴⁷.

La 14 februarie 1909, Aurelia Boldea și-a pierdut soțul, căpitanul pensionar George Boldea, care a încetat din viață la Bobâlna, la vârsta de 65 de ani. Însmormântarea a avut loc în 16 februarie 1909, în cimitirul din localitate⁴⁸.

---

⁴¹ *Tribuna*, 27 septembrie/10 octombrie 1907, p. 1; Orga 2018, p. 188.

⁴² *Libertatea*, 17/30 mai 1908, p. 1; *Tribuna*, 16/29 mai 1908, p. 1.

⁴³ Gruneanțu, Ionescu 2018, p. 443.

⁴⁴ Iorga 1986, p. 192.

⁴⁵ Orga 2018, p. 189.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 190.

⁴⁷ *Tribuna*, 26 septembrie/9 octombrie 1907, p. 5.

⁴⁸ *Gazeta Transilvaniei*, 5/18 februarie 1909, p. 2; *Libertatea*, 7/20 februarie 1909, p. 3; *Tribuna*, 6/19 februarie 1909, p. 5.

În ciuda acestei grele pierderi, Aurelia Boldea a reușit să depășească momentul și să-și continue activitatea socială. Interesant este faptul că filantropia Aureliei Boldea s-a îndreptat și spre asociații ale sașilor ardeleni. Astfel, în 1910, ea a donat 22 de coroane și 22 de fileri, pentru *Schwesterunterstützungsfonds*⁴⁹. Desigur că Aurelia Boldea nu și-a uitat conaționalii. În anul 1911, a contribuit cu 10 coroane la Fondul arhidiecezan din Blaj pentru ajutoarea orfanilor, în loc de coroane la sicriul răposatei Alexandrina Pop (soția avocatului Iustin Pop)⁵⁰.

Precum la Turda, și în comitatul Hunedoara, Aurelia Boldea a fost una dintre reprezentatele de seamă a doamnelor române. Astfel, în 1912, ea a figurat ca membră fondatoare a Reuniunii femeilor române din comitatul Hunedoara⁵¹.

În 14 și 15 septembrie 1913, orașul Orăștie a găzduit Adunarea generală a asociațiunii ASTRA. Cu această ocazie, doamnele alcătuiesc un comitet format din Victoria Erdélyi, Aurelia Boldea, Victoria Domșa și Maria Moța, care a pregătit o expoziție de țesături cu două secțiuni: țesături făcute în atelier și țesături adunate de la țărani⁵². Aurelia Boldea s-a ocupat de expunerea pieselor colectate de la țărani⁵³.

În anul 1913, Aurelia Boldea a donat 10 coroane pentru monumentul lui Aurel Vlaicu, marele aviator român, decedat în mod accidental la 13 septembrie 1913, în încercarea temerară de a traversa în zbor Munții Carpați⁵⁴.

Activitatea Aureliei Boldea de la Turda nu a fost uitată, fiind prețuită la nivelul comunității românești din orașul de pe Arieș. În 8 și 9 iunie 1914, a avut loc la Sibiu, primul congres al Uniunii Generale a Femeilor Române din Ungaria. Printre delegații din partea orașului Turda s-a numărat și Aurelia Boldea, alături de preoteasa Lucreția Mureșan, Eugenia Rațiu și Augustin Rațiu (ca secretar)⁵⁵. În cadrul adunării, Aurelia Boldea a deținut funcția de referentă a comisiei pentru alegerea comitetului. Din noua structură de conducere au făcut parte Maria Baiulescu, Maria Cosma și Elena Hossu-Longin⁵⁶.

Din păcate, nu cunoaștem activitatea Aureliei Boldea în timpul Primului Război Mondial (1914-1918) și care a fost impactul acestuia asupra vieții sale. Cu toate acestea, putem afirma că Aurelia Boldea a fost o susținătoare a Marii Uniri. Ea s-a implicat la nivel local pentru realizarea

---

⁴⁹ *Gazeta Transilvaniei*, 18/31 decembrie 1910, p. 3. Termenul *Schwesterunterstützungsfonds* se referă la un fond de ajutor mutual pentru femei dintr-o organizație religioasă sau profesională („surori”) folosit pentru sprijin social, scopul fiind sprijinirea celor aflate în situații dificile, inclusiv văduve.

⁵⁰ *Unirea*, 8 iunie 1911, p. 417.

⁵¹ *Reuniunea* 1912, p. 83.

⁵² *Foaia poporului*, 11/24 august 1913, p. 5; *Unirea*, 25 septembrie 1913, p. 5.

⁵³ *Foaia poporului*, 15/28 septembrie 1913, p. 5.

⁵⁴ *Libertatea*, 3/16 octombrie 1913, p. 3.

⁵⁵ *Gazeta Transilvaniei*, 23 mai/5 iunie 1914, p. 3.

⁵⁶ *Gazeta Transilvaniei*, 29 mai/11 iunie 1914, p. 2.

acesteia. Astfel, la 28 noiembrie 1918, comunitatea românească din Bobâlna a redactat un document prin care se afirma hotărârea de unire cu România, semnat, printre alții, și de Aurelia Boldea⁵⁷. Nu deținem date despre implicarea sa socială după consumarea momentului Marii Uniri, dar la scurt timp, în 25 octombrie 1920, Aurelia Boldea s-a stins din viață la Bobâlna, la vârsta de 69 de ani⁵⁸.

Considerații finale

Aurelia Boldea a fost una dintre reprezentantele de marcă ale doamnelor în perioada antebelică. Această aserțiune este susținută de bogata sa activitate în cadrul societății din Turda antebelică. Odată cu venirea Aureliei Boldea la conducerea Societății de lectură a femeilor din Turda, se remarcă o dinamizare a activității doamnelor din orașul de pe Arieș, care se afirmă prin diverse caritabile și culturale, pe care presa vremii le consemnează. Se remarcă și puternicul substrat național al activității acestora la Turda (și nu numai), dar și atașamentul lor față de limba română, într-o epocă în care condiția femeii era una inferioară față de cea a bărbatului. Aurelia Boldea a demonstrat curaj în apărarea limbii române, deși a avut de îndurat reacția fermă și dură a autorităților maghiare contra sa și a familiei sale.

Născută într-o familie ilustră (era fiica marelui cărturar George Barițiu), Aurelia Boldea a avut două mariaje, cu avocatul Alexandru Claudiu Vlad și, respectiv, cu militarul de carieră George Boldea. Ea a înțeles să se implice la nivel social pentru ridicarea românilor din orașul Turda și a celor din comitatul Hunedoara. Între anii 1900 și 1906, Aurelia Boldea a fost președinta Societății de lectură a femeilor române din Turda, iar în această calitate a avut o colaborare fructuoasă cu membrii elitei românești din orașul de pe Arieș, în ambianța cărora și-a desfășurat activitatea și care au sprijinit-o financiar pentru a-și realiza proiectele. Din 1906, împreună cu soțul ei, s-a retras pe moșiile familiei din satul Bobâlna (jud. Hunedoara), unde a rămas aceeași femeie implicată social. Ea a fost o susținătoare a Marii Uniri. Prin viața, acțiunile, implicarea socială și atașamentul față de valorile naționale, Aurelia Boldea și-a adus o contribuție valoroasă la ridicarea prestigiului femeilor române din Transilvania.

Abrevieri bibliografice

- Calendarul poporului* 1906 – *Calendarul poporului pe anul comun 1906*, Sibiu, 1906.
Compas românesc 1895 – *Compas românesc. Anuar financiar pe 1895*, redactat de Petra-Petrescu, Sibiu, 1895.

---

⁵⁷ Pascu *et alii* 1989, p. 310.

⁵⁸ *Gazeta Transilvaniei*, 31 octombrie 1920, p. 4.

Răzvan Mihai Neagu

- Gruneanțu, Ionescu 2018 – Lazăr Gruneanțu, Mirel Ionescu, *Contribuția avocaților din Transilvania și Banat la Marea Unire*, Cluj-Napoca, 2018.
- Ionescu 2017 – Toader Ionescu, *George Barițiu. Monografie*, partea I, Cluj-Napoca, 2017.
- Iorga 1986 – Nicolae Iorga, *Corespondența*, vol. II, ediție, note și indici de Ecaterina Vaum, București, 1986.
- Orga 2018 – Valentin Orga, *Aurel Vlad. Istorie și destin*, Cluj-Napoca, 2018.
- Pascu et alii 1987 – Ștefan Pascu, Ioan Chindriș, Gheorghe Asanache, Alexandru Matei, Ioan Gabor (ed.), *George Bariț și contemporanii săi*, vol. VIII, *Corespondența de familie*, București, 1987.
- Pascu et alii 1989 – Ștefan Pascu, Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac (coord.), *1918 la români. Documentele Unirii. Unirea Transilvaniei cu România 1 Decembrie 1918*, vol. VIII, București, 1989.
- Popa 1971 – Silvia Popa, *Institutul de fete Henriette Vautier. Contribuții la istoria învățământului brașovean*, în *Cumidava*, V, 1971, p. 703-722.
- Reuniunea* 1912 – *Reuniunea femeilor române din comitatul Hunedoarei 1886-1911*, Orăștie, 1912.
- Unc, Deac 1979 – Gheorghe Unc, Augustin Deac, *1918 Gărzile Naționale Române din Transilvania*, București, 1979.
- Ursu, Roșu 2019 – Dragoș Ursu, Tudor Roșu (coord.), *Dicționarul personalităților Unirii. Delegații Adunării Naționale de la Alba Iulia*, Cluj-Napoca, 2019.